

POLHEMSMINNETS FIRANDE.

Uti det vid Svenska Teknologföreningens senaste årsmöte utgifna specialhäftet af Teknisk Tidskrift är infördt ett upprop till dem, som intressera sig för Polhemsminnets firande 1911, att till styrelsen inlämna förslag i frågan. Då undertecknad för omkring ett halft år sedan anmodade styrelsen att vidtaga lämpliga åtgärder för att på ett värdigt och varaktigt sätt fira minnet af en bland våra stormän inom tekniken, hade jag den kanske något naiva föreställningen, att styrelsen i en så pass nationell angelägenhet skulle på ett något verksamare sätt, än hvad nämnda upprop antyder, taga saken om hand. Man får dock trösta sig med, att »hvad stort sker, sker tyst och långsamt», och tur är ju, att ännu återstå 2½ år till ifrågavarande beaktelsesdag, en tid, som dock måste väl användas, om ett praktiskt resultat skall ernås.

För min egen del har jag den uppfattningen, att styrelsen bör sätta sig i spetsen eller vidtaga förberedande åtgärder för en *nationalsubskription* för resande af ett bronsmonument, staty eller bröstbild af banbrytaren för vår mekaniska industri. Ingalunda skulle härtill fordras en så öfversvinnelig summa, att Sveriges teknikerkår och industriidkare, med eller utan biträde af den »lärda världen», ej skulle kunna hopbrunga densamma. Eller månne ej intresset för denna sak skulle vara tillräckligt stor? Jag tillåter mig tro motsatsen. Vi se dagligen exempel på, hurusom industriens män donera stora summor för rent ideella ändamål, hvilket visar, att vår tid, trots dess ständigt framhållna materialism, likväl har ett vaket sinne för andliga intressen. Det vore för öfrigt sannerligen på tiden, att vi började hedra minnet afven af andra personer än krigare och vetenskapsmän. De stormän inom vårt lands tekniska och industriella värld, hvilkas minne vi hedrat genom uppresande af ett monument, äro, Gudi klagadt, snart räknade; och dock, äro de ej männe lika värdiga ett sådant som våra hjältar på slagfältet? Med ett väl planlagt och intresserat arbete måste genom en dylik nationalsubskription säkerligen kunna insamlas medel, tillräckliga till resande af ett monument åt »den svenska mekanikens fader». Göteborg har fått sin staty af Jonas Alstömer, hufvudsakligen tack vare dess köpmannakårs offervillighet. Skall då ej Stockholm kunna få sin staty af den ungefär samtida Kristofer Polhem, Stockholm, som än i denna dag ej rest ett enda monument af någon märkesman inom industrien, John Ericsson undantagen. Och dock berömma vi oss af, att Sverige är ett industriland.

Visserligen fordras stor offervillighet för hopbringandet af medel till en bildstod. Men vi få erinra oss, att Polhem var ett »universalgeni» i detta ords bästa bemärkelse, att han lefde på en tid, då man ännu ej börjat specialisera vare sig tekniken eller de rena vetenskaperna, att hans verksamhet omfattade en mängd olika grenar af tekniken, samt att man alltså utan tvifvel kan påräkna stor tillslutning från många håll, från föreningar, akademier och samfund, som gerna vilja hedra minnet af en person, hvars rykte under hans lifstid dock kanske var större utom än inom fäderneslandet. Och skulle ej medlen räcka till en bildstod, får man väl afpruta till ett monument med bröstbild. Hufvudsaken är, att en sådan insamling sättes i gång *med snaraste*, så att resultatet af densamma föreligger i tillräckligt god tid för utlysande af en pristäflan. Då en staty skulle erfordra minst 6 måna-

der till gjutning och till postamentets uppförande samt lika lång tid för modellen, hvartill kommer kanske ytterligare 6 månader för utlysning af täflan och prisbedömning etc., inser man lätt, att ingen tid vidare är att förlora.

En tämligen själfklar sak synes vidare vara, att en *minnesskrift*, innehållande en så vidt möjligt fullständig och tillförlitlig beskrifning af Polhems lif och verksamhet, bör till minnesdagen utgifvas. Då arbetet med densamma omfattar många områden, rent vetenskapliga såväl som tekniska, och då helt säkert många och stora svårigheter komma att yppa sig i följd däraf, att de ännu existerande Polhemsminnena i form af modeller, maskiner, ritningar* och beskrifningar m. m. äro spridda i vidt skilda delar af vårt land, hvartill kommer, att allt detta arbete måste ske på frivillighetens väg, inses lätt, att äfven utförandet af detta maktpåliggande värf måste taga en dryg tid i anspråk. Ett betydligt antal gamla modeller till maskiner, rörelsemekanismer m. m., flera af Polhem själf tillverkade, finnes i Tekniska Högskolans samlingar. En del gamla Polhemsminnen lära, så vidt jag är riktigt underrättad, vara förvarade bland Stora Kopparbergs bolags samlingar i Falun, och på åtskilliga andra ställen inom landet torde finnas föremål, hvilka stått i samband med Polhems verksamhet. Genom upprop i tidningarna eller genom öfverenskommelse skulle alla dessa minnen kunna samlas på ett ställe till ett slags *Polhemsmuseum*, som helt säkert skulle vara af lika stort kulturhistoriskt som tekniskt-vetenskapligt intresse.

Många perioder af Polhems långa, verksamma lif äro ännu höljda i dunkel, och åtskilliga af de uppgifter, som finnas om honom uti biografiska lexika, äro ej tillförlitliga. Minnestecknaren har här en stor, tacksam och fosterländsk uppgift, hvilken dock hittills ej kunnat locka någon af våra författare inom det tekniska området. Uppgiften kräfver tid och ofantligt arbete, ty Polhems lif blef 90 år, och hans kropps- och själskrafter voro oförsvagade och hans verksamhetsföretag obetvinglig ända in i det sista. Vid en så hög ålder som 77 år konstruerade och utförde han en myntmaskin åt landtgreffen prins Wilhelm af Cassel.

Då Svenska Teknologföreningen numera vissa år utdelar det s. k. *Polhemspriset* för förtjänstfulla arbeten inom de tekniska vetenskaperna, synes lämpligt att äfven till år 1911 utlysa en täflan om detta pris. Önskligt vore dock, att ett större pris än vanligt utdelades jämte guldmedalj, samt att möjligen företräde skulle gifvas åt täflande inom de speciella grenar af den tillämpade mekaniken, som utgjorde Polhems älsklingsstudium, såsom textilindustri, urfabrikation, metall- och träindustri m. m. I alla händelser bör utlysandet af en sådan pristäflan ske så snart som möjligt, enär de täflande gifvetvis behöfva god tid för utförande af sina resp. arbeten. Möjligen skulle prisnämnden kunna förfara på samma sätt som Nobelkommittén, att nämligen låta vårt lunds teknici inlämna motiverade förslag till prisbelöning af svenska uppfinningar eller upptäckter, som blifvit gjorda under exem-

* P. gjorde sällan några ritningar till sina maskiner. Härom säger prof. *Klingenstjerna* i sitt åminnelsetal 1753: »Det är märkvärdigt, att han aldrig brukade ritning eller beskrifning att behålla en sådan myckenhet högigen sammansatta mekanismer i minnet, såsom han ej heller under egna spekulationer någonsin behöfde ett slikt hjälpmedel. Han såg allt med förståndets öga i största grad af tydlighet, som genom de utvärtes sinnenas tillhjälp ej behöfde eller kunde förbättras.»

pelvis sista femårsperioden, och som visat sig vara af ett väsentligt inflytande på vår industri.

Hvad jag alltså härmed skulle vilja föreslå är, att styrelsen ville besluta tillsättandet af en *Polhemskommitté* af sådana personer, som kunna antagas vara särskildt intresserade i denna fråga, med uppdrag att vidtaga åtgärder för ett värdigt firande af 250:de årsdagen af Polhems födelse samt i öfrigt öfverlämna åt denna kommitté att själf uppgöra förslag samt utarbeta de närmare detaljerna till detta arbete.

Gustaf Sellergren.

SVENSKA TEKNOLOGFÖRENINGENS STÄMMA
DEN 22 MARS 1909.

Svenska Teknologföreningen afhöll den 22 mars 1909 stämma. Att leda dagens förhandlingar utsågs Föreningens och styrelsens ordförande öfverste F. V. Hansen.

Sekreteraren uppläste följande styrelse- och revisionsberättelser för 1908 jämte tillhörande ekonomiska tablåer.

Styrelseberättelse för år 1908.

Till Svenska Teknologföreningen.

Styrelsen för Svenska Teknologföreningen får härmed afgifva berättelse öfver förvaltningen af Föreningens angelägenheter och verksamheten under år 1908.

Under nämnda år hafva i Föreningen inträdt 109 nya medlemmar, af hvilka 76 i Första och 33 i Andra Sektionen.

Såvidt känt är har Föreningen, sedan förra styrelseberättelsen afgafs och till dato, genom döden förlorat följande medlemmar:

Ingenjören Oscar Fredrik Carlson j:r,	Stockholm.
Arkitekten C. A. Kihlberg,	»
Ingenjören J. A. Nordstedt,	Sundbyberg.
» Carl Jesper Hammar,	Östra Husby.
Grufingenjör T. Witt,	Falun.
Majoren Peter Petersson,	Saltsjöbaden.
Myntdirektören Emil Henrik Brusewitz,	Stockholm.
Öfverfyringenjören John Höjer,	»
Yrkesinspektören A. J. Pihlgren,	Jönköping.
Ingenjören Albert Seberg,	Stockholm.
» Oscar Fagerlind,	Venersborg.
» Conrad Rudolf Björkman,	Grenna.
» Joh. Hj. Lindberg,	Söderhamn.
» Emil Werner Edling,	Limmared.
Bruksägaren Carl Georg Hammarström,	Stockholm.
Ingenjören T. P. K:son Hammarskjöld,	London.
» K. A. Nissen,	Stockholm.
Lektor Axel Oscar Engelbrekt Sutthoff,	»

Stadgad årlig afgift har erlagts af 1 505 ledamöter tillhörande Andra Sektionen, hvaraf 616 voro bosatta i Stockholm och 889 i landsorten eller utomlands. Inom Första Sektionen erlades under vårterminen terminsavgifter af 198, under höstterminen af 127 medlemmar. Antalet ledamöter, som erlagt årsavgift för all framtid, utgjorde vid årets slut 66. Tvänne af dessa, nämligen Thorsten Örtenblad och Gottfrid Boberg, har Föreningen kallat till ständiga ledamöter såsom en hedersbevisning åt dessa om föreningen så högt förtjänade medlemmar.

Inom Föreningen ha under 1908 hållits 69 sammanträden, nämligen 4 allmänna möten, 8 sammanträden af Första och 6 af Andra Sektionen samt 52 sammanträden inom afdelningarna, sålunda fördelade.

Afd. för Mekanik	8
» » Elektroteknik,	9
» » Husbyggnadskonst	12
» » Väg- och Vattenbyggnadskonst,	9
» » Kemi och Bergsvetenskap	9
» » Skeppsbyggnadskonst,	2
» » Teknisk Undervisning	3

Föreningens styrelse har under året haft 16 sammanträden.

Anordnandet af större möten ingår numera som ett regelbundet led i Föreningens såväl som flertalet afdelningars arbetsprogram. Så inbegripas i ofvannämnda antal sammanträden årsmöten anordnade af Andra Sektionen (19—21 mars), Afd. för Mekanik (24 okt.), Afd. för Husbyggnadskonst (arkitektmötet 13—15 juni), Afd. för Kemi och Bergsvetenskap (kemistmötet 29—30 maj), Afd. för Skeppsbyggnadskonst (25 april och 21 nov.). Afd. för Teknisk Undervisning har grupperat sina arbeten kring två sammanträden årligen och Afd. för Elektroteknik anordnar t. v. hvartannat år återkommande elektrotekniker-möten.

Föreningen har under året handlagt följande ärenden och frågor af större vikt.

Kgl. Maj:t har genom direkt remiss beredt Föreningen tillfälle att yttra sig öfver det Kgl. kommittéförslaget till förordning ang. byggnad och underhåll af enskild järnväg för allmän trafik — den s. k. trafiksäkerhetskommitténs betänkande. Ärendet har öfverlämnats till Föreningens Afdelning för Väg- och Vattenbyggnadskonst för beredning. Resultatet af den genom afd:s försorg för ändamålet tillsatta kommitténs arbeten föreligger dock ej ännu.

Sedan Kgl. Maj:t i nådigt bref af den 1 nov. 1907 angående inrättandet af ett järnvägsråd föreskrifvit, att Svenska Teknologföreningen ägde utse en valman att jämte representanter för vissa andra korporationer företrädande industri, handel och sjöfart deltaga i val af fem ledamöter af järnvägsrådet för tiden 1908—1910, har Föreningen i sådan egenskap befullmäktigat kommerserådet J. Pihlgren att representera Föreningen och utöfva dess rösträtt. Valet ägde rum inför chefen för kommerskollegium den 5 sistlidne maj.

Vidare har Kommerskollegium begärt Föreningens yttrande i den genom riksdagens skrivelse till Kgl. Maj:t 1907 väckta frågan om åtgärder till tryggande af aftal rörande elektrisk energi. Behandlingen af detta ärende försiggick inom Föreningens Afdelning för Elektroteknik, hvilkens yttrande i frågan äfven till kollegiet kort efter årsskiftet öfverlämnades. Kollegiet har äfven på begäran erhållit yttrande öfver lämpligheten af Sveriges officiella deltagande i de beramade intern. utställningarna dels i Brüssel 1910, hvilket af Föreningen afstyrkts, dels i Rom-Turin 1911, hvilken senare fråga t. v. lämnats öppen.

Till chefen för justitiedepartementet samt till Sveriges officiella representant vid den diplomatiska konferensen i Berlin 1908 för revision af Bern-konventionen har Föreningen på initiativ af Afdelningen för Husbyggnadskonst uttryckt önskemål rörande tillgodoseende af arkitekters konstnärliga äganderätt. Samtidigt påpekade Föreningen för

vederbörande bristen på internationella bestämmelser till skydd för en tidskrifts titel.*

Den i föregående styrelseberättelse omnämnda verksamhet, som på initiativ af Föreningens Afdelning för Elektroteknik utföras af en genom nämnda afdelning utsedd lokalkommitté för den »internationella elektriska kommissionen» i London, har af statsmedel erhållit ett under stöd motsvarande en årsavgift för Sverige såsom i kommissionen representerad stat (£ 50).

Utredningen om entreprenadväsendets ställning i vårt land och behovet af en revision af förordningen rörande statens upphandlings- och entreprenadväsen, till hvilken undersökning initiativet togs af Föreningens Afdelning för Väg- och Vattenbyggnadskonst, såsom i föregående styrelseberättelse nämndes, fortsattes under året och har nu öfverlämnats till en blandad kommitté, sammansatt af representanter för olika afdelningar inom Föreningen.

Den svenska tekniska terminologin är alltjämt föremål för uppmärksamhet från Föreningens sida, ehuruval arbetet härå ännu icke tagit fastare former. I samband med hithörande spörsmål har äfven börjat dryftas möjligheterna för Föreningen att åstadkomma en flerspråkig ordbok upptagande svenska tekniska termer och deras synonymer på tyska, engelska och franska.

Arbetet på nya upplagor af vissa Föreningens tekniska handböcker har fortskridit så långt att Handbok IV: »Regler för eldning och skötsel af ångpannor» genom Afdelningens för Mekanik försorg undergått en grundlig revision samt, då denna berättelse afgifves, blifvit af afdelningen godkänd till tryckning i sin nya form, hvarför den inom kort skall på nytt blifva tillgänglig å Föreningens förlag. Förslag till ny upplaga af Handbok II: »Taxa för ingenjörsarbeten inom väg- och vattenbyggnadsfacket» är utarbetadt, men ännu föremål för ompröfning inom Föreningens Afdelning för Väg- och Vattenbyggnadskonst. Frågan om revision och fortsättning af Handbok III: »Tekniska bestämmelser för anläggning och drift af enskilda järnvägar. Afd. A. Banbyggnad» är ännu hvilande i afvaktan på hvartill Kgl. trafiksäkerhetskommitténs förslag kan leda i fråga om officiella föreskrifter inom det område handboken berör.

I samband härmed må nämnas att fråga uppstått om ny formulering af de arbetsbetygblanketter, som äro af Föreningen utgifna. Utredning härom pågår.

De nybildade tekniska föreningarna i Karlskrona och Hernösand ha under året på därom gjord framställning blifvit upptagna bland svenska med Teknologföreningen »Korresponderande föreningar» och komma följaktligen att under denna rubrik införas i Föreningens nästa ledamotsförteckning.

* Anledningen till sistnämnda åtgärd var följande. Den Tekniska Förening i Köpenhamn började 1907 utgifva sina förhandlingar under benämningen »Teknisk Tidskrift». Svenska Teknologföreningens styrelse, som på grund af de närmare omständigheterna härvid ansåg denna åtgärd vara ett utslag af illojal konkurrens protesterade däremot, ehuru utan att ernå rättelse på underhandlingarnas väg. Genom förmedling af utrikesdepartementet gjordes då försök att utverka en officiell påtryckning från danska myndigheters sida på den Tekniska Förening, något som emellertid äfvenledes blef utan påföljd, på grund af att ofullständighet i Bern-konventionen om litterär äganderätt lämnade rättsfrågan i detta fall öppen. — Saken har senare utvecklats sig så, att Teknologföreningens styrelse beslutit afbryta förbindelsen med den Tekniska Förening, som alltså därmed ställts utanför kretsen med Teknologföreningen korresponderande utländska tekniska samfund.

Under år 1908 har Föreningen låtit representera sig vid Tekniska Föreningens i Västerås 10-års-jubileum genom direktör Rob. Dahlander, vid den internat. sjöfartskongressen i St. Petersburg af professor C. J. Magnell och skeppsredaren Dan. Broström, vid den internat. arkitektkongressen i Wien genom arkitekt Ivar Tengbom samt vid den internat. kongressen för industriell äganderätt i Stockholm genom Föreningens sekreterare undertecknad Holmberger.

Föreningens stadgeändringsfrågor, som så länge stått på dagordningen, ha under året slutligen vunnit en i viktiga delar definitiv lösning genom allmänna mötenas beslut af den 21 mars och 30 nov. 1908. De sålunda antagna nya stadgar och ordningsregler, som träd i kraft med ingången af år 1909, hafva medfört följande förändringar i hufvudsak. Första Sektionen har erhållit en ny ställning såsom en till Föreningen ansluten studentsektion. Svenska Teknologföreningen utgöres hädanefter uteslutande af den förutvarande Andra Sektionens medlemmar; dess styrelse består af representanter för den forna Andra Sektionens, numera Föreningens afdelningar, jämte Föreningens ordförande och vice ordförande, som bekläda samma poster inom styrelsen. Invalsbestämmelserna för personer, som ej genomgått K. Tekniska Högskolan, äro modifierade. Slutligen har genom nya bestämmelser i ordningsreglerna Föreningens arbetsätt anpassats efter krafven på åtgärder att bereda samtliga Föreningens medlemmar bättre tillfällen att delta i och följa med föreningsarbetet. Föreningens årsmöten äro ej längre försök i denna riktning, utan föreskrifna funktioner i föreningsverksamheten. Kallelser till sammanträden, trycksaker, kommittébetänkanden m. m. utgå numera till alla inom landet boende ledamöter af Föreningen och dess afdelningar o. s. v.

Dessa nya förhållanden medföra helt naturligt ett organisationsarbete af afsevärdt större omfattning än föreningen hittills bestridt, och styrelsen verkställde äfven under året en ingående undersökning om huru de ökade fordringarna på Föreningens administration borde mötas.

Styrelsens bemödanden i sådant hänseende kommo sistlidet år till uttryck bl. a. i det förslag att söka ett statsunderstöd för Föreningens verksamhet, som den understälde Föreningens Andra Sektion, samt i det förslag till utvidgad budget för Föreningen, hvilken förelåg till behandling vid allmänna mötet i november. I intetdera fallet vann styrelsens framställningar Föreningens godkännande och budgeten för år 1909 måste därför provisoriskt läggas efter i hufvudsak oförändrade linier. Det torde emellertid vara att förvänta att hufvudfrågan, en effektivare organisation af föreningsarbetet, blir föremål för ytterligare utredning genom styrelsens försorg och att Föreningen därefter har att emotse nya förslag till reglering af hithörande förhållanden.

Från verksamheten inom Föreningens Andra Sektion må följande särskildt anföras.

Andra Sektionen.

Andra Sektionens verksamhet under 1908 koncentrerar sig kring årsmötet, som under stor tillslutning af Föreningens medlemmar från landets alla delar samt i närvaro af inbjudna representanter för statsmakterna ägde rum den 19—21 mars i Stockholm. Programmet för öfverläggningarna upptog följande ärenden:

1) Böra och kunna svenska industriens män vidtaga några

Föreningens ekonomiska ställning år 1908.

	Tillgångar		Skulder	
	den 1 Jan.	den 31 Dec.	den 1 Jan.	den 31 Dec.
Kassabehållning	644 78	3 496 38	Lån mot inteckningar.....	98 824 27
Innestående på kapitalräkning	88 34	92 98	Skuld till diverse personer	12 155 69
Innestående på upp- & afskrifning	—	122 97	Byggnadssamfundets donationsfond	4 260 02
Obligationer	18 900 —	18 900 —	Polhemsfonden	4 936 43
Fastigheten 19 Jakobsgränd i Stockholm ..	200 000 —	200 000 —	Sandellsfonden	2 682 94
Inventarier	10 000 —	10 000 —	Bobergsfonden	14 424 55
Bibliotek	2 500 —	2 500 —	Reservfonden	6 200 —
Förlag af böcker	1 056 25	1 010 46	Byggnadsfonden	75 861 28
Varulager.....	1 337 60	1 197 11	Allmänna fonden	15 759 10
Teknisk Tidskrift	20 143 27	17 420 41	Teknisk Tidskrift	19 565 96
	Kronor	254 670 74	Kronor	254 670 24
		254 740 31		254 740 31

Föreningens inkomster och utgifter år 1908.

Inkomster:		Utgifter:	
Inträdesavgifter	1 750 —	Fastighetens omkostnader	341 99
Terminsavgifter	2 437 50	Lokalomkostnader	3 233 45
Årsavgifter	26 131 25	Diverse omkostnader	10 218 95
Afgifter för all framtid	—	Aföningar	7 070 —
Räntor	—	Räntor	4 857 56
Hyror	—	Öfriga utgifter:	
Gåfvor:		Varukonto	132 10
till byggnadsfonden.....	3 422 50	Arkitekttaxor	18 75
» Bobergsfonden	8 600 —	Afskrifningar	150 85
Öfriga inkomster:		Fondernas ökning:	
Förlag af böcker.....	893 74	Byggnadsfonden	8 090 56
Annonser i katalogen.....	450 —	Reservfonden	1 800 —
Arkitekttaxor	43 50	Byggnadssamf. donationsfond.....	226 08
Af Allmänna fonden disponerade medel...	—	Polhemsfonden	246 82
Teknisk Tidskrift: Offentliga anslag	6 000 —	Sandellsfonden	134 15
Annonser	56 839 22	Bobergsfonden.....	9 392 90
Prenumeration	10 234 85	Teknisk Tidskrift:	
Lager af Tekn. Tidskr.	296 43	Tryckningskostnader	30 476 10
Extra häfte	25 —	Papper	10 675 04
	Kronor	Författarearfvoden	6 704 28
		Löner och arfvoden	19 337 67
		Illustrationer	5 907 64
		Omkostnader	6 905 56
		Rabatter och afskrifningar.....	259 45
			80 265 74
	Kronor	Kronor	128 826 29
			128 826 29

Stockholm den 8 Mars 1909.

Edv. Boberg.

Granskad och rätt befunden.

Karl P. Dahlström. C. Reutersvärd.

Hj. Unander.

åtgärder och i så fall hvilka för att befrämja ett ökad användande af svenska industrialster och svensk arbetskraft?

- 2) Torfvens betydelse i Sveriges bränsleekonomi.
- 3) Utvecklingen af våra inre vattenvägar.
- 4) Industriens anspråk på Sveriges vattenkraft.
- 5) Ordandet af samarbetet mellan landets tekniska föreningar.

Diskussionen om det första ämnet ledde till uttalanden, som innehöllo anmaningar såväl till de svenska industriledarnes som till statsmakternas beaktande. Denna resolution har sedermera genom styrelsens försorg i broschyrform spridits inom vida kretsar af tekniker och arbetsledare i vårt land, publicerats i Föreningens organ och på annat sätt påpekats för vederbörande. Beträffande torffrågan uttalade mötet önskvärdheten af att staten lämnar stöd åt torfindustrien under lämpliga, bestämda former, och har detta uttalande öfverlämnats till Kgl. Maj:t. Den tredje frågan gaf anledning till en resolution, understrykande de inre vattenvägaras betydelse för landets ekonomiska ut-

veckling. Den fjärde frågan, som vid mötet föranledde ett ingående meningsskifte mellan företrädare för de statliga och kommunala synpunkterna samt för enskilda industriernas intressen, har öfverlämnats till fortsatt kommittéutredning inom Föreningen. Hvad slutligen »samarbetesfrågans» behandling vid mötet beträffar, fick den sin prägel af det med sympati mottagna förslaget om lösning på grundval af landets tekniska föreningars sammanslutning till en enda stor förening. Det fortsatta kommittéarbetet på denna fråga har därför under året gått ut på att åstadkomma ett detaljeradt stadgeförslag för en sådan utvidgad förening, afsedt att föreläggas instundande årsmöte.

Frågan om anordnande af föreläsningkurser för ingenjörer har redan omnämnts i förra styrelseberättelsen såsom föremål för utredning inom sektionen. Denna utredning har sistlidne höst förbragts af därför utsedd kommitterade och ehuru slutbehandlingen af detta ärende ej faller inom förvaltningsåret 1908, må dock redan här erinras att Föreningen under 1909 beslutit sig för ett försök till anordnande af dylika föreläsningar.

Vid årets slut äro bland större frågor, som ännu ej nått slutbehandling inom sektionen, att anteckna utredningen om åtgärder för skyddande af äganderätten till ritningar och konstruktionsförslag.

Afdelningarna.

Inom föreningens olika afdelningar och Första Sektionen hafva som hittills föredrag och diskussioner i tekniska och tekniskt-ekonomiska ämnen, besök vid nyare anläggningar och byggnadsverk, föreläsningar af nya produkter, apparater och maskiner samt utställningar af ritningar och modeller omväxlande anordnats. Beträffande afdelningarnas verksamhet utöfver hvad som nämnts i den allmänna öfversikten öfver föreningsarbetena, hänvisas till de detaljerade årsberättelser, som af respektive afdelningars styrelser afgifvas och inflyta i Teknisk Tidskrift.

Teknisk Tidskrift.

Föreningens tidskrift har under året till form eller utgifningsplan ej undergått några väsentliga ändringar. Beträffande personalförhållandena inom redaktionen är att nämna att redaktören för tidskriftens afd. för väg- och vattenbyggnadskonst löjtnant C. J. Insulander afgick från sin befattning med 1908 års utgång och efterträddes af löjtnant C. H. Meurling, samt att ene redaktören för tidskriftens afd. för kemi och bergsvetenskap kontrolldirektör K. A. Wallroth äfvenledes med 1908 års utgång lämnade sin redaktörsbefattning och efterträddes af bergsingeniör Alf Grabe.

Planer hafva under året varit å bane att utvidga tidskriftens allmänna afdelning och samtidigt bereda fackafdelningarna ett själfständigare utgifningsätt, skiljda från Allmänna Afdelningen i särskilda häften, så att tidskriften skulle utkomma med 104 n:r om året eller två i veckan i st. f. som nu med 52 n:r. I samband därmed hade tidskriftens ledning tänkt sig en omorganisation och centralisering af redaktionen. De förslag i sådant syfte, som Föreningens styrelse förelade föreningen i samband med öfriga budgetsfrågor för 1909, vunno emellertid ej föreningens gillande. Frågan om Teknisk Tidskrifts utveckling är emellertid fortfarande aktuell och har föreningen ett emotse nya framställningar i saken.

Ekonomi.

Föreningen har år 1908 åtnjutit ett statsunderstöd af 5 000 kr. för utgifvande af Teknisk Tidskrift med skyldighet att efter redaktionens bepröfvande offentliggöra reseberättelser afgifna till kommerskollegium af tekniska statsstipendiater, som icke ägna sig åt bergshandteringen. Af Letterstedtska föreningens fonder har som hittills erhållits ett understöd af 1 000 kronor för Teknisk Tidskrift.

Med anledning af att Föreningens mångårige kamrerare ingenjör Gottfried Boberg år 1908 fyllde 60 år, föranstaltade styrelsen genom därför utsedde kommittéerade en insamling till förmån för Föreningens Bobergsfond, hvilken såsom bekant i första hand är afsedd att bereda ingenjör Boberg pension vid hans afgang ur Föreningens tjänst. Insamlingen har ledt till det glädjande resultat att under 1908 influtit 8 600 kr. hvarjämte sedermera under 1909 insamlats ytterligare 678 kr.

I öfrigt hänvisas till vidstående tablåer öfver Föreningens ekonomiska ställning samt inkomster och utgifter, hvilka tablåer uppställts enligt hittills använd praxis. Styrelsen har dock för innevarande år föreskrifvit en klarare uppställning i nära anslutning till *budgeten*.

Föreningens Diverse omkostnader har under 1908 uppgått till kr. 10 218:95 mot 6 420:36 under 1907. Detta beror i hufvudsak därpå att omkostnader för sammanträden och trycksaker stegrats i förhållande till den lifligare föreningsverksamhet som utvecklats. Föreningens tillskott till Teknisk Tidskrift utgör för 1908 kr. 6 894:99 mot kr. 9 161:18 under 1907 och i budgeten för 1908 beräknade kr. 9 000:— . Inkomster af annonser, som år 1907 utgjorde kr. 51 688:10, hafva nämligen för förvaltningsåret uppböringsats till kr. 56 839:22, hvarjämte äfven prenumerationen utom Föreningen vuxit, under det att utgifterna bl. a. genom besparingar i illustrationer kunnat hållas nere vid belopp som ungefärligen motsvara 1907 års. Däremot hafva i enlighet med den önskan, som inom Föreningen uttryckts vid allmänna möten, författarearvodena tillgodosetts rikligare eller med kr. 6 704:28 mot kr. 5 932:18 under 1907.

Stockholm den 10 mars 1909.

För Svenska Teknologföreningens Styrelse:

F. VILH. HANSEN.

G. Holmberger.

Revisionsberättelse för år 1908.

Till

Svenska Teknologföreningen.

Undertecknade å allmänt möte den 14 November 1908 utsedde revisorer för granskning af Föreningens räkenskaper och förvaltning under år 1908 få härmed efter fullgjordt uppdrag afgifva följande berättelse:

Föreningens värdehandlingar hafva af oss inspekterats och styrelsens protokoll genomsetts. Räkenskaperna med tillhörande verifikationer hafva genomgåts utan anmärkning, och få vi vitsorda de af styrelsen framlagda tablåernas öfverensstämmelse med desamma.

Bokföringen skulle otvifvelaktigt vinna i öfverskådighet och enkelhet och granskningen underlättas, om så kallade kolumnkassaböcker användes, och få vi därför hemställa att sådana till ett kommande år införas i stället för de nuvarande kassaböckerna jämte journal.

Tack vare ökning i års- och terminsavgifter har Föreningen kunnat möta de betydligt ökade omkostnaderna för föreningsverksamheten, utan att allmänna fonden behöft anlitas till större belopp än c:a 2 400 kronor.

Frågan, huruvida ränta, såsom hittills skett, bör fortfarande tillgodoräknas byggnadsfonden, sedan Föreningen nu användt densamma för dess ändamål, torde emellertid böra göras till föremål för pröfning och beslut af Föreningen.

Likasom föregående år hafva Teknisk Tidskrifts utgifter och äfven inkomster högst betydligt öfverskridit de i budgeten upptagna beloppen, nämligen med resp. kr. 9 765:75 och kr. 11 870:75. Genom det sålunda erhållna öfverskottet har Föreningens tillskott för tidskriften kunnat nedbringas till kr. 6 894:99 i stället för det beräknade kr. 9 000:— .

Såsom gåfvor till byggnadsfonden har under året influtit kr. 3 422:50 och till Bobergsfonden kr. 8 600:— .

För att på något sätt hufvudsakligt minnet af den stora händelse under Föreningens tillvaro, som förvärfvandet af eget hus utgör, få revisorererna för sin del föreslå, att styrelsen erhåller i uppdrag att låta förfärdiga och på lämplig

plats inom egendomen uppsätta en minnestafla med passande inskription.

Då någon anmärkning i öfrigt icke förekommit, få revisorererna tillstyrka, att styrelsen beviljas full och tacksam ansvarsfrihet för 1908 års förvaltning.

Stockholm den 19 Mars 1909.

Carl Reuterswärd.

Karl P. Dahlström.

Hj. Unander.

Med anledning af att revisorererna hemställt om införande af kolumnkassaböcker i Föreningens bokföring, upplyste ingenjör Holmberger, att åtgärder i sådan riktning redan vidtagits för innevarande år, och beslöt Föreningen låta vid denna förklaring bero. Vidare beslöt Föreningen uppdraga åt styrelsen att taga i öfvervägande den af revisorererna väckta frågan om ränta fortfarande bör beräknas å Föreningens byggnadsfond, samt till nästa stämma inkomma med yttrande häröfver. Revisorernas förslag att i egendomen Jakobsgratan 19 uppsätta en minnestafla, till erinring om Föreningens första förvärf af ett eget hem, bifölls, och uppdrog Föreningen åt styrelsen att bringa detta beslut till verkställighet.

I anledning af revisorerernas hemställda beslut beslöt Föreningen därefter bevilja styrelsen full och tacksam ansvarsfrihet för 1908 års förvaltning.

Sedan stämman beslutat, att inval skulle få äga rum, trots att sådana ej i kallelsen upptagits såsom ärende, invaldes till ledamöter i Föreningen följande, hvilkas inval af styrelsen enligt förebragt protokollutdrag tillstyrks:

Ingenjör *Knut Bildt*, anställd hos Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, Kiruna;

Ingenjör *Johan Spånberg*, anställd vid A.-B. Norrhammars Bruk, Norrhammar;

Direktören vid Svenska Mosskulturföreningen fil. dr *Hjalmar von Feilitzen*, Jönköping;

Ingenjör *Thorsten Wigelius*, anställd i firman J. G. Swartz, Norrköping;

Ingenjör *Ludvig Albert Örtendahl*, teknisk ledare vid Holmens Bruk och Fabriksanläggningar, Norrköping;

Ingenjör *Fredrik Wernu*, anställd vid Nya Förenade Elektriska A.-B., Stockholm;

Ingenjör *Axel J. Ståhl*, anställd hos Nya Förenade Elektriska A.-B., Stockholm;

Ingenjör *Ernst Wilhelm Westin*, anställd vid Lidköpings Mek. Verkstad och Bofors—Gullspångs kraft-A.-B., Lidköping;

Ingenjör *Charles Nyblad*, chef för martin- och valsverken vid Munkfors Järnverk, Munkfors;

Ingenjör *Ernst F. Wällgren*, direktör i Sveriges Verkstadsförening, Stockholm.

Härefter upptogs frågan om beredande af pension åt Föreningens kamrerare, Ingenjör *Gottfried Boberg*, och i samband därmed stående åtgärder för uppehållande af hans tjänst under återstående del af år 1909. — Från Föreningens styrelse förelåg en skrivelse med förslag i ärendet, hvaraf framgick att Ingenjör Boberg på grund af sjukdom begärt och erhållit entledigande från sin befattning hos Föreningen från 1 april 1909, och att styrelsen hemställde om beviljande af en årlig pension af 3 600 kr. åt Ingenjör Boberg att utgå fr. o. m. den 1 april

1909 under hans återstående listid. För genomförande af denna utgiftsökning i årets budget samt för bestridande af kostnaderna för de provisoriska förordnanden, styrelsen träffat för upprätthållande af arbetet å Föreningens kansli, anhöll styrelsen om godkännande af en af styrelsen uppgjord ekonomisk plan, däri inbegripet medgifvande att använda högst 1 000 kr. af reservfondens medel. — I enlighet med styrelsens framställning och förslag beslöt Föreningen enhälligt:

att bevilja Ingenjör Gottfried Boberg en årlig pension af tretusensexhundra (3 600) kronor från och med den 1 april 1909 undet hans återstående listid;

att uttala sin djupt kända tacksamhet för den nit, trohet och själfupoffring, hvarmed Ingenjör Boberg under en lång följd af år utfört ett oersättligt arbete som Föreningens förste tjänsteman;

att uppdraga åt styrelsen att på sätt den finner lämpligt till Ingenjör Boberg framföra detta uttalande; samt att, med godkännande af den af styrelsen framlagda ekonomiska planen för de förändringar i år 1909 års inkomst- och utgiftsstat ofvan angifna beslut medföra, bemyndiga styrelsen att om så befinnes nödigt använda högst ett tusen (1 000) kronor af Föreningens reservfond för de i planen inrymda anordningarnas genomförande; och skulle dagens protokoll med afseende på dessa beslut anses omedelbart justeradt.

Styrelsen hade till diskussion vid stämman äfven uppsatt frågan »Bör Svenska Teknologföreningen söka statsunderstöd för sin verksamhet?» En öfversikt af frågans föregående behandling inom Föreningen har varit införd i T. T:s Allm. Afd. N:o 11, 1909 och föredrogs af sekretären. I anslutning härtill uppstod ett längre meningsutbyte, hvarunder följande talare yttrade sig:

kommerserådet J. Pihlgren, öfverste F. V. Hansen, ingenjör John Ohlsson, öfverdirektör H. Lilliehöök, ingenjörerna Gustaf Hök, C. J. Lundström, Sven Lübeck, Carl A. Rossander, lektor K. J. Ljungberg, ingenjörerna Ivar Svedberg, C. Billberg, fabrikör Th. Winborg, yrkesinspektör K. J. Larsson, lektor Erik Andersson, ingenjörerna Allan Boo, H. Du Rietz, direktör Rob. Dahlander.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, beslöt Föreningen, på förslag af Dir. Rob. Dahlander att bemyndiga styrelsen att, då den funne Föreningens ekonomi så fordra, för betäckande af utgifter, som föranledts af uppdrag från statsmyndigheter eller eljest för det allmänna utförda arbeten eller gjorda åtaganden, söka ersättning i form af statsanslag för visst tillfälle.

En skrivelse från Föreningens styrelse upplästes därefter, hvari styrelsen meddelar, att den tagit under öfvervägande åtgärder för frande af Föreningens 50-åriga tillvaro år 1911, samt för högtidlighållande af 250-årsdagen af Kristofer Polhems födelse, hvilken bemärkelsedag samma år inträffar. Skrifvelsen, som innehöll jämväl en uppmaning till de medlemmar, hvilka särskildt intressera sig för Polhemsminnet, att ställa sig i förbindelse med styrelsen och meddela sina förslag i saken, föranledde intet särskildt yttrande.

Stämman var besökt af omkring 150 medlemmar. Protokoll justerades, i enlighet med stämman gifvet meddelande, inför styrelsen den 14 april 1909. G. H.—r.